

Nr 175.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag m. m. jämt i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 138 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 23 februari 1945, föreslagit riksdagen att *dels* bevilja LKAB ett lån å 7 500 000 kronor på de villkor som i statsrådsprotokollet angivits; *dels* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under Fonden för låneunderstöd till Lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kronor; *dels* slutligen bemyndiga Kungl. Maj:t att med LKAB träffa överenskommelse om jämkning av gällande regler för fraktsättningen vid malmtransporter i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr E. Hage (I: 258) och den andra inom andra kammaren av herr J. O. Gavelin m. fl. (II: 366), i vilka hemställts, att riksdagen måtte vidtaga en sådan förändring i bestämmelserna för disposition av 3-miljonersfonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna, att Kungl. Maj:t beredes möjlighet att efter framställning från malmkommunernas och LKAB:s arbetare på ett mera obundet sätt än som nu är fallet disponera densamma, t. ex. till förstärkning av pensioner till äldre arbetare, som förtidspensioneras, eller andra åtgärder, som kunna tillgripas för att minska driftsinskränkningarnas ekonomiska återverkan på gruvarbetarna och deras familjer;

dels ock en inom andra kammaren av herrar H. Hagberg i Luleå och H. Holmberg väckt motion (II: 374), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om utformande av nya direktiv för användning av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna så att viss kompensation kan ges berörda gruvarbetare för redan genomförd och eventuellt ytterligare inskränkning av arbetsveckan samt skyndsamt underställa dessa riksdagens godkännande.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 366 och 374.

I anledning av de sysselsättningssvårigheter, som inträffat vid gruvfälten i Norrbotten efter malmexportens upphörande under hösten 1944, har LKAB gjort framställningar om vissa statliga åtgärder till stöd för bolagets strävanden att fortsättningsvis bereda sysselsättning åt sina arbetare. LKAB har sålunda i en framställning den 6 februari 1945 anhållit om ett räntefritt statslån på 7,5 miljoner kronor för finansiering av gråbergsbrytning i förskott vid Kiirunavaara dagbrott. Vidare har bolaget i en till järnvägsstyrelsen ställd skrivelse den 27 januari 1945, vilken av styrelsen med tillstyrkan överlämnats till Kungl. Maj:ts prövning, hemställt om viss modifikation av stadgandet i § 13 malmavtalet beträffande den tilläggsfrakt, som under vissa förutsättningar utgår å från gruvfälten efter den 30 september 1937 bortfraktad malm.

Beträffande de nuvarande sysselsättningsmöjligheterna för LKAB:s arbetare i Kiruna har *bolaget* anfört följande.

Antalet hos LKAB anställda arbetare i Kiruna utgör för närvarande 1 717, varav 1 284 äro att anse såsom egentliga gruvarbetare. Av dessa sysselsättas 356 man med brytningsarbeten m. m., som äga samband med bolagets framställning av apatitkoncentrat, och 68 man med brytning och beredning av malm för Norrbottens järnverk och eventuellt andra smärre leveranser till inhemska förbrukare. Då all malmexport är stoppad, äger någon ytterligare malmbrytning icke rum annat än i mindre skala såsom ingående moment i vissa tillredningsarbeten. Lagerplatser för uppläggande av malm i Kiruna saknas, och att under nuvarande förhållanden bryta Kirunamalm för lagring i Luleå är ur olika synpunkter icke lämpligt.

Om avskedande av arbetare skall kunna undvikas, är det följaktligen nödvändigt att finna sysselsättning för 860 man i andra gruvarbeten av förberedande natur. Olika slag av dylika sysselsättningsmöjligheter föreligga, ehuru givetvis dock i en mer eller mindre begränsad omfattning. Under jord kan sålunda drivning av schakt, tunnlar och orter äga rum såsom förberedelse för framtida underjordsbrytning av malm. I sådant arbete ha också placerats så många man, som rimligen låter sig göra. Den stora möjlighet till sysselsättande av överflödigt arbetskraft, som erbjuder sig och som man har att utnyttja, i den mån de övriga arbetena icke räcka till, är emellertid gråbergsbrytning i Kiirunavaara dagbrott.

En i förskott verkställd gråbergsbrytning i dagbrottet är ur gruvteknisk synpunkt i viss utsträckning icke blott lämplig utan nödvändig. För att framdeles kunna uttaga malm på lägre liggande nivåer måste stora kvantiteter gråberg från högre liggande nivåer ha i förväg undanskaffats. Så har också skett under de gångna åren. Den 30 september 1944, per vilken dag bolagets räkenskapsår utlöper, utgjorde sålunda den i förskott brutna gråbergskvantiteten i runt tal 32 miljoner ton.

Med tillstyrkan av både lånet för gråbergsbrytning och jämkningen i malmfrakterna å statens järnvägar har *departementschefen*, under erinran om de principer, som tidigare följts för bokföringen av gråbergsbrytningen, anfört följande.

Ehuru jag hyser tvekan om det berättigade i att medgiva kreditfinansiering av gråbergsbrytningen redan från den 1 oktober 1944, vill jag icke motsätta mig att så sker; omfattningen av den då redan verkställda gråbergsbrytningen synes vara så betydande, att fog finnes för meningen, att en grå-

bergsbrytning efter nämnda tidpunkt endast varit motiverad av sysselsättningspolitiska skäl. Jag kan även tillstyrka, att gråbergsbrytningen tillgodoräknas malmbrytningen efter av bolaget föreslagna principer och att krediten återbetalas i enlighet därmed.

Jag har i det föregående nämnt, att ränta å fonderade medel vid vinstberäkningen för inlösen skall debiteras bolaget såsom kostnad. Jag har även erinrat om att bolaget i anslutning därtill belastar gråbergsbrytning, som finansieras med fonderade medel, med motsvarande räntekostnader. I bokföringen kommer detta att framträda så, att värdet av verkställd gråbergsbrytning ökas med ränta på ränta till den tidpunkt, då man vid malmbrytningen tillgodogör sig den tidigare gråbergsbrytningen. När malmbrytningen nedgår, kan en följd härav bli, att ifrågakvarande tillgångsvärden i balansräkningen undergå en omotiverad stegring. Ehuru bokföringsprincipen, om icke ändrade förutsättningar inträda, bör fasthållas i vad avser de kalkyler som äro av betydelse för beräkningen av inlösningsvärdet, synes det motiverat att frångå principen vid uppgörandet av den vanliga balansräkningen. För den händelse riksdagen icke riktar erinran däremot, förutsätter jag, att så får ske.

Förevarande proposition har tillkommit på grund av de svårigheter att bereda arbete, som uppstått i samband med malmexportens upphörande på hösten 1944. Utskottet vill tillstyrka, att det för finansiering av gråbergsbrytning avsedda räntefria lånet å 7,5 miljoner kronor beviljas Luossavaara-bolaget, och utskottet har, i likhet med departementschefen, ej velat motsätta sig kreditfinansiering av gråbergsbrytningen redan från och med den 1 oktober 1944. Jämväl den av liknande skäl betingade jämkningen i normerna för fraktsättningen vid malmtransporter liksom det föreslagna sättet för bokföringen av kostnaderna för gråbergsbrytningen tillstyrkas av utskottet.

Utskottet.

I väckta motioner har föreslagits ändring i gällande bestämmelser för användningen av den vid 1938 års riksdag beslutade fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna. Med hänsyn särskilt till de omfattande hjälparbeten, vartill möjlighet öppnats genom ett bifall till förevarande proposition, torde ett ställningstagande till denna motionsvis framförda fråga icke nu påkallas. Skulle ändring i grunderna erfordras, torde förslag i ämnet kunna förväntas från Kungl. Maj:t.

Med återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen, med bifall till förevarande proposition, må

a) bevilja LKAB ett lån å 7 500 000 kronor på de villkor som i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 23 februari 1945 angivits;

b) till *Lån till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag* å tilläggssstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kronor;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att med LKAB träffa överenskommelse om jämkning av gällande regler för fraktsätt-

ningen vid malmtransporter i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats;

II. att motionerna I: 258 och II: 366 ej må av riksdagen bifallas;

III. att motionen II: 374 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 juni 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Gränebo, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Karl Andersson, Heiding, Gustaf Karlsson, Ekströmer, Wiklund och Näsström*; samt

från andra kammaren: herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Hall, Viklund, Holmström* och *Åkerström*.
